

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 73 Ekim 2020 & Volume: 13 Issue: 73 October 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ORTA GELİR GRUBU ÜLKELERDE YOKSULLUĞA ETKİ EDEN BAZI FAKTÖRLER ÜZERİNE PANEL VERİ ANALİZİ* PANEL DATA ANALYSIS ON SOME FACTORS AFFECTING POVERTY IN MIDDLE INCOME GROUP COUNTRIES

Dilek GÖZE KAYA**

Öz

Ülkeleri sosyal ve ekonomik olarak olumsuz etkileyen konulardan birisi yoksulluktur. Yoksulluk küresel ölçekte savaşılan bir olgudur. Yoksulluğun şiddeti ülkenin gelişmişlik seviyesine göre değişmektedir. Düşük ve orta gelire sahip ülkelerde yoksulluk daha yoğun gözlemlenmektedir. Düşük milli gelir, ekonomik istikrarsızlıklar, yüksek gelir adaletsizliği, düşük eğitim seviyesi ve sağlıksız koşullarda yaşamak yoksulluğu artırıcı başlıca nedenler arasındadır.

Dünya Bankasının orta gelir grubu listesinde yer alan Türkiye'nin de dahil olduğu seçilmiş 13 ülkenin (Arjantin, Belerus, Brezilya, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Kazakistan, Panama, Paraguay, Peru, Tayland, Türkiye, Uruguay) 2010-2018 yıllarını kapsayan verileri ele alınmaktadır. Bu çalışmada 13 ülkenin verileri üzerinden yoksulluk ile yoksulluğa etki eden bazı unsurlar arasındaki ilişki incelenmektedir. Analizler sonucunda seçilmiş orta gelir gurubu ülkelerde gayrisafi yurtiçi hasıla, gayrisafi yurtiçi tasarruf oranı, toplam kamu sağlık harcamaları ve toplam kamu eğitim harcamaları arttıkça yoksulluğun azaldığı görülmektedir. Gini katsayısının artması sonucunda yoksulluğun arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Gini Katsayısı, Kamu Sağlık Harcamaları, Kamu Eğitim Harcamaları, Panel Veri

Abstract

Poverty is one of the issues that negatively affect countries socially and economically. Poverty is a phenomenon being fought on a global scale. The severity of poverty varies according to the country's level of development. Poverty is more observed intense in low and middle income countries. Low national income, economic instability, high income injustice, low education level and living in unhealthy conditions are located among the main reasons for increasing poverty.

Situated in the World Bank list of middle income group, 13 countries's including Turkey (Argentina, Bolivia, Brazil, Colombia, El Salvador, Mexico, Paraguay, Peru, Serbia, Turkey, Ukraine, Uruguay), are discussed data covering the years 2010-2018. This study examines the relationship between poverty and some of the factors affecting poverty through the data of 13 countries. As a result of the analysis, it is seen that poverty decreases as the gross domestic product, gross domestic saving rate, total public health expenditures and total public education expenditures increase in selected middle income countries. As a result of the increase in the Gini coefficient, it was determined that poverty increased.

Keywords: Poverty, Gini Coefficient, Government Health Expenditure, Government Education Expenditure, Panel Data

JEL Classification Codes: I32, D31, H51, H52, C33

* Bu çalışma "Yoksulluk ve Bazı Etki Faktörleri Arasındaki İlişki: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme" başlığı ile İCEESS'18'de yalnızca özet metin olarak sunulmuş olan bildiriden üretilmiştir. Ancak yeni çalışmada ülke seti, zaman aralığı değiştirilmiş ve modele 2 yeni değişken eklenmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, ORCID: 0000-0003-3477-1877, dilekkaya@sdu.edu.tr

1. Giriş

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile her bireye beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık ihtiyaçlarını karşılama ve refahını sağlama hakkı tanınmaktadır. Yoksulluk, hane halkı ve bireylerin gereksinimlerini gidermek ve yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan gelir kaynaklarına ulaşamaması şeklinde tanımlanmaktadır. Düşük tasarruf miktarları, sermaye birikimini sağlayacak yatırım miktarına ulaşılması önünde bir engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla ekonomik büyüme istenilen ölçüde ve hızda gerçekleştirilememektedir. Bu durum nüfus baskısı altındaki az gelişmiş ve gelişme sürecindeki ülkelerde kişi başına milli gelirin artırılmasını engellemektedir. Kişi başına milli gelirin artmaması ise yoksulluğu tetiklemektedir. Az gelişmiş ve gelişme sürecindeki ülkelerde büyük bir handikap yaratan durum yoksulluk kısır döngüsüne neden olmaktadır (Aktan, 2002).

Yoksulluk genellikle az gelişmiş ve gelişme sürecindeki ülkelerde görülen problemlerdendir. Ancak zaman içinde yoksulluk tüm dünya ülkelerini içine almaya başlamıştır (Kızılgöl ve Demir, 2010, 21). Dünya üzerindeki çoğu ülkede ekonomik büyüme istenilen düzeyde artmış olsa da özellikle gelir dağılımında yaşanan adaletsizlik, yoksulluk konusunun önemini artmasını sağlamıştır (Erkal vd., 2015, 67). Yoksulluk, genellikle az gelişmiş ülkelerin sorunu olarak bilinmesine rağmen, zaman zaman gelişmiş ülkelerde de önemli bir sorun olarak görülmektedir (Devos ve Garner, 1991, 267).

Yoksulluğun en önemli indikatörlerinden birisi gelir dağılımı eşitsizliği diğeri ise yoksulluk açığı olarak görülmektedir. Dünya Bankası yoksulluğun derinliğini ölçmek üzere yoksulluk açığı göstergesini kullanmaktadır. Yoksulluk açığı; yoksulluk sınırının yüzdesi olarak yoksul bireylerin ortalama geliri (veya harcaması) ile yoksulluk sınırı arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Yoksul bireylerin tamamının gelirlerinin yoksulluk sınırı üstüne çıkarılması için gereken toplam transfer (ortalama gelir ya da harcama) düzeyi, yoksulluk açığı toplamını ifade etmektedir. Yoksulluk açığı toplamının kafa sayısı yoksulluk indeksi ile çarpılması sonucunda yoksulluk açığı indeksine ulaşılmaktadır (Aktan ve Vural, 2002; Uzun, 2003, 157).

Yoksulluğun boyutlarını ortaya koymada bu iki ana göstergenin yanında yoksulluk açığına etki eden birçok değişik ekonomik, sosyal, siyasal etmen bulunmaktadır. Gelir dağılımında eşitsizliği belirlemede Lorenz eğrisi ile elde edilen Gini katsayısı en çok tercih edilen yöntemdir. Bir ülkede bireyler arasında ekonomik faktörlerin dengeli olarak dağıtılıp dağıtılmadığı Gini katsayısı ile hesaplanmaktadır. Gini katsayısı 0 ve 1 arasında bir değerdir. Oran 1'e yaklaştıkça gelir dağılımı eşitsizliği artarken, 0'a yaklaştıkça da eşitsizlik azalmaktadır (Benson, 1970, 444).

Bu çalışmada Dünya Bankasının (WB) orta gelir grubuna dahil ettiği ve Türkiye'nin de içinde yer aldığı 13 ülke ele alınmaktadır. Çalışmada yoksulluğun daha yoğun hissedilmesi ve etki eden değişkenlerin daha belirgin şekilde gözlemlenebilir olması orta gelir grubunun tercih edilmesine neden olmuştur. Orta gelir grubuna dahil ülkelerden analizde kullanılmak üzere ele alınan tüm değişkenlere ait verilere ulaşılabilen 13 tanesi seçilmiştir. Analiz ile 2010-2018 yıllarını kapsayan veriler kullanılarak, yoksulluk ve yoksulluğa etki eden bazı değişkenler arasındaki ilişki incelenmektedir. Bağımlı değişken olarak yoksulluk açığı indeksi tercih edilmiştir. Böylece ülkelerin yoksulluk derinliklerini ölçmek ve yoksulluğu derinleştiren ya da hafifleten değişkenlerin etkilerini ortaya koymak hedeflenmektedir. İktisat literatüründe yoksulluk ile ekonomik büyüme düzeyi, enflasyon oranları, nüfus artış hızı, gelir eşitsizliği düzeyi, kamu eğitim ve sağlık harcamaları arasında doğrudan ve yakından bir ilişki mevcut olduğu kabul görmektedir. İktisadi literatürü ile de örtüşen yoksulluk etki faktörleri çalışmada kullanılmak üzere tercih edilmekte ve ampirik olarak ele alınmaktadır. Bu inceleme yapılırken çoklu doğrusal regresyon analizi üzerinden en küçük kareler yöntemi kullanılmaktadır.

2. İktisadi Açından Yoksulluğa Etki Eden Bazı Faktörler

Dünya Bankası (WB) asgari yaşam standardına erişilememesini yoksulluk olarak tanımlanmaktadır (WB, 1990, 26). Yoksulluk toplumsal standartların çok altında kalarak en temel anlamda fizyolojik ihtiyaçların (yiyecek, giyecek, barınma gibi) dahi karşılanamaması durumunu ifade etmektedir. Özellikle gelir dağılımında adaletsizliğin daha ağır hissedildiği ülkelerde yoksul olarak tanımlanan kişi sayısının artması toplumsal, sosyal ve ekonomik açılardan kaygı verici bir durumdur. Yoksulluğun sınırlarını çizmek, ölçmek için bazı yaklaşım ve indekslerden faydalanılmaktadır. Yoksul, mutlak veya göreceli olarak toplumsal refah düzeyi altında kalan kişi statüsünü ifade etmektedir (Gürsel vd., 2000, 95). Göreceli yoksulluk yaklaşımı bireylerin, toplumdaki diğer bireylere kıyasla gereksinimlerini karşılama derecesini ifade etmektedir. Bu durumda toplumda bireylerin göreceli olarak yoksul olup olmadığı toplumu oluşturan diğer bireylerin gelir düzeyi ya da tüketim harcamaları ile bağlantılı olmaktadır (Arpacıoğlu, 2012, 11). Toplumun genel düzeyine

göre belirli bir sınıırın altında kalan geliri ve tüketimi olan bireyler görel olarak yoksul statüsündedir (Ensari, 2010, 9-10). Görel yoksulluk yaklaşımı daha çok büyüyen gelir pastasından ne kadar pay alındığı ile ilgilendirilmiştir. Görel yoksulluk yaklaşımı, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden ziyade; asgari yaşam standardını sağlamış, ortalama gelir düzeyini aşmış, gelişim evrelerini tamamlamış ülkeler için daha elverişli bir yoksulluk ölçütü olmaktadır (Caner, 2009, 294). Asgari yaşam standartlarını nüfusun büyük çoğunluğu için henüz sağlayamayan gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun derinliğini ölçmeye yönelik olarak daha çok yoksulluk açığı indeksi tercih edilmektedir. Matematiksel olarak yoksulluk açığı indeksi şu şekilde ifade edilmektedir:

Yoksulluk sınırı altında kalan kişi sayısının (Q) toplam nüfusa (N) oranı yoksulluk oranını vermektedir. Yoksulluk oranı 0 ile 1 arasında bir değerdir. Yoksulluk oranı 1'e yaklaştıkça toplumdaki yoksul sayısının arttığını, 0'a yaklaştıkça toplumdaki yoksul sayısının azaldığını göstermektedir (Çelik vd., 2017, 47).

$$\text{Yoksulluk Oranı (Kafa Sayısı İndeksi): } H = Q/N$$

Yoksulluğun derinliğini yani yoksul kesimin ne kadar yoksul olduğunu ölçmek için yoksulluk açığı indeksi (PG) kullanılmaktadır. Yoksulluk sınırı üzerine çıkabilmek için ne kadar desteğe ihtiyaç duyulduğunu gösteren indeks yoksulluk açığı indeksi olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk açığı indeksi, yoksulluk oranı (H) ile gelir açığı oranının (I) çarpılması ile hesaplanmaktadır. Yoksulluk açığı indeksinin artması sonucunda yoksulluğun giderek derinleşmesi beklenmektedir (Çelik vd., 2017, 47).

$$\text{Yoksulluk açığı İndeksi: } PG = H * I$$

Ülke içerisinde kaygıyı yaratan yoksulluk açığını artıran pek çok faktör sayılabilir. Bunların başında sermaye, altyapı, teknoloji yetersizlikleri ve sanayileşememe nedeniyle düşük hasıla rakamları yer almaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde dış şoklar ve yanlış maliye politikası uygulamaları (bütçe açıkları ve yüksek borçlar) yüzünden ekonomik istikrarsızlıklar artmakta ve sonucunda enflasyon kronik bir hal almaktadır. Enflasyon ile yoksulluk arasındaki ilişki için literatürde iki farklı görüş bulunmaktadır. İktisatçıların büyük çoğunluğu enflasyonun yoksulluğu artırdığı görüşünü savunmaktadır. Bu iktisatçılara göre; yüksek enflasyon oranları mal ve hizmetlerin fiyatlarının yükselterek bireylerin reel gelir kaybına sebep olmaktadır. Enflasyon karşısında alt-alt orta gelir grubunun satın alma gücü paritesini düşürmektedir. Enflasyon reel anlamda gelirin erimesine ve alt gelir grubunun yoksullaşmasına neden olmaktadır. Yoksul bireylerin varlıklarının ve gelirlerinin reel olarak değerini düşüren enflasyon çoğu zaman bir vergi olarak görülmektedir. Ancak azınlık bir kısım iktisatçı enflasyonun yoksulluğu azalttığı görüşünü savunmaktadır. Bu iktisatçılara göre artan fiyatlar karşısında ücretlerin düşmesi beklenmektedir. Düşen ücretler işgücü talebinin artmasını sağlamakta ve böylece ülkede üretim seviyesi artmaktadır. Artan üretim miktarının, milli gelirin yükselmesine ve yoksulluğun azalmasına neden olacağını söylemektedirler (Erkal vd., 2015, 72).

Dünya genelinde ekonomik kırılma noktaları daha yüksek ve istikrarsızlıklara açık gelişmekte olan ülkelerde daralan işgücü piyasaları, kur oynaklıkları, yüksek enflasyon oranları gibi sebepler gelir eşitsizliklerini artırmaktadır (Ay, Fırat ve Mangır, 2018, 369). Ekonomik refahı olumsuz etkileyen ve bireylerin ekonomik anlamda yoksullaşmasına neden olan bir diğer faktör de gelir adaletsizliği olarak görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan orta gelir düzeyine sahip ülkelerde yetersiz ekonomik büyüme ve gelir dağılımı eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki olumsuz etkisi kolayca hissedilmektedir. Ancak büyüme, gelir dağılımı ve yoksulluğun birbiri ile yakından ilişkili ve girifti olgular olduğu unutulmamalıdır (Şenses, 2009:1) Birçok iktisadi çalışma ülke içerisinde gelir dağılımında eşitsizliğin artması durumunda yoksulluğun arttığını ifade etmektedir. İktisatçılar arasında yoksulluğun azaltılması yolunda ekonomik büyümenin artırılması (Balcı İzgi ve Alyu; 2018, 989) ve gelir adaletsizliğinin azaltılması konusunda görüş birliği bulunmaktadır (Ergül, 2005, 97-98).

Gelişmekte olan ülkeler gelişmiş ülkelere oranla daha yüksek büyüme hızına sahiptirler. Bu ülkeler ekonomide yakalanan yüksek büyüme ile ortalama reel gelirini artırmayı amaçlamaktadır. Ancak artan büyüme oranları karşısında yoksulluk oranı bir türlü aşağı çekilememektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkelerin yüksek büyüme hızı yakalamasına rağmen, yoksulluğu azaltamamalarının altında hızlı nüfus artışı yer almaktadır. Gelişmiş ülkelerde istikrarlı bir nüfus yapısı hakimdir. Nüfus artış hızı çok düşük seviyelerde seyretmektedir. Gelişmekte olan ülkeler ise ağır nüfus baskısı altındadır. Bu ülkelerde sürekli ve hızla artan nüfus karşısında büyüme rakamları yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle yoksulluğu aşmanın önündeki ciddi engellerden biri de hızlı nüfus artışı olarak görülmektedir (Çelikel Danışoğlu, 2004, 37; Şenses, 2009, 152-157).

Gelişmekte olan ülkelerde sermaye birikiminin temelinde tasarruflar yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde finansal sistemin işlerlik kazanmasıyla yüksek tasarruflar yatırımlara dönüşerek, kaynakların

etkin şekilde kullanılması sağlanmaktadır. Verimli alanlarda yatırıma dönüşen tasarruflar, sürdürülebilir büyüme ve kalkınma hedeflerinin ilk kriteridir. Bir ülkede tasarruf oranlarının artması, yatırım ve gelir artırıcı etki yaratarak yoksulluk açığını azaltmaktadır.

Literatürde işsizlik ile yoksulluk arasında bir bağlantı mevcuttur. İşsiz sayısının artması sonucunda tüketim ve tasarruflar negatif şekilde etkilemektedir. Bu bağlantıya göre işsizlik miktarı arttıkça bireylerin gelir seviyeleri düşmekte ve yoksulluk oranı artmaktadır.

Yoksulluğa etki eden bir diğer faktör sağlıktır. Sağlıklı bir yaşam beklentisi herkesin hakkıdır. Ancak yoksul bireyler sağlık hizmetlerine istedikleri ölçüde ulaşamayabilirler. Sosyal güvencesi bulunmayan vatandaşların cepten sağlık harcamaları yapması hane halkı bütçesi üzerinde yoksullaştırıcı bir etki yaratmaktadır (Tokatlıoğlu ve Tokatlıoğlu, 2014, 3). Alt gelir grubunun sağlık hizmetlerine ulaşmasının sınırlı olduğu ülkelerde bu durumu bertaraf etmek için kamu sağlık hizmetlerinin ve harcamalarının artırılması gerekmektedir. Bu ülkelerde sakatlık, hastalık, işsizlik, ihtiyarlık gibi hallerde vatandaşlara kamu kesimi tarafından belirli sosyal güvencelerin sağlanması elzemdir (Açıkgöz, Yusufoglu, 2012, 87). Çünkü beslenme yetersizlikleri, sağlıksız yaşam şartları, sağlık hizmetlerinden yoksunluk gibi nedenler yoksulların hasta olma riskini artırmaktadır. Ve hastalık masrafları hane halkını gelir kaybına uğraticı etki yarak yoksul olan kesimin daha da yoksullaşmasına neden olmaktadır (OECD, 2003, 63). Oysa kamu sağlık harcamaları sosyal adalet düzeyini ve gelir seviyesini yükselterek, gelir eşitsizliğini ise azaltarak, yoksulluk açığını kapatıcı etki oluşturmaktadır (Erkal vd., 2015, 69).

Yoksulluk nedenleri arasında eğitim seviyesinin düşük olması da sayılmaktadır. İktisatçılar toplumsal eğitim seviyesi ve yoksulluk arasında yakın bir ilişki bulunduğunu kabul etmektedir. Eğitim seviyesi ile yoksulluk arasında ters yönlü bir oran bulunmaktadır. Bir ülkede eğitim seviyesi arttıkça gelir seviyesinde de bir artış beklenmektedir. Eğitimli-nitelikli işgücünün artışı sayesinde artan ülke geliri karşısında yoksulluk oranının azalması beklenmektedir (Çalışkan, 2007, 208). Eğitimli bireylerin iş olanakları seçenekleri ve iş bulma oranı artmaktadır. Daha iyi iş bulma potansiyeli artan eğitimli bireyin gelir düzeyi yükselmektedir. Böylece eğitime ulaşan bireylerin gelir düzeyindeki artış, yoksulluk açığını kapatabilmektedir (Çağatay ve Zambak, 2012, 13). Bu durumda her kesime eğitimde fırsat eşitliği sunmak kamu kesimin görevleri arasında yer almaktadır. Kalkınma hedefleri doğrultusunda kamu kesimi eğitim harcamalarını artırarak, alt gelir grubunun da eğitim almasını sağlamakla mükelleftir. Çünkü uzun vadede yoksulluk açığını kapatabilmek için kamu kesiminin harcama yaparak ekonomiye müdahalesi gerekmektedir.

Yoksulluk kısır döngüsünü kırabilecek yegâne harcama kalemleri, kamu eğitim ve sağlık hizmetlerinde yapılacak olan harcamalar olarak görülmektedir. Ekonomik büyüme ve kalkınma hedefleri doğrultusunda en temel hükümet politikası eğitimli ve sağlıklı işgücü potansiyelini artırmaktır. Nitekim kişilerin bir alt gelir grubundan bir üst gelir grubuna sıçramaları ancak tüm toplumla eşit şartlarda sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanmaları ile gerçekleşmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin uzun vadede gelişimi beşerî sermayesinin gücü ile doğru orantılıdır. Ancak kamu politikaları doğrultusunda ülke içerisinde nitelikli işgücü yaratılarak katma değeri yüksek üretim yapılması ve milli gelirin artırılması hedefine ulaşılabilir.

3. Literatür Taraması

Küresel yoksulluğun azaltılabilmesi için yapılan çalışmalara konunun önemini gösterecek niteliktedir. IMF ve Dünya Bankası'nın 1990'lardan bu yana küresel yoksulluğu gündemde tutması, iktisadi alanda akademik çalışmaların bu yönde yoğunlaşmasına neden olmuştur (Abay ve Sezgin, 2018, 101). Yoksulluğun sebeplerini ve azaltılması konusunda öneriler içeren birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları kronolojik sıra ile incelenmiştir.

Coulombe ve Mckay (1996), 1990 için hane halkı anket verilerini kullanarak en küçük kareler yöntemi ve multinomial logit modellerinden yararlanmışlardır. Moritanya için hayat standartları ve yoksulluğa etki eden faktörleri incelemişlerdir. Çok değişkenli analiz ile yoksulluğun doğası ve belirleyicilerinin özet yoksulluk indekslerinin incelenmesinden elde edilebileceğinden daha açık bir şekilde anlaşılmasını sağlayacağını belirtmişlerdir.

Kenworthy (1999), 15 sanayileşmiş ülkede, 1960-1991 döneminde mutlak ve göreceli yoksulluk ölçütlerini kullanarak, sosyal refah politikası yaygınlığının yoksulluk oranları üzerindeki etkilerini incelemiş ve elde edilen bulgulara göre sosyal refaha yönelik harcamaların yoksulluğu azaltmada etkili olduğu görülmüştür.

Behrendt (2000), Lüksemburg gelir çalışmasındaki hanehalkı mikro verilerine dayanarak sosyal güvenliğin yoksulluğa azaltıcı gücünü araştırmaktadır. Sosyal harcamalar ile yoksulluk arasında negatif bir ilişki bulunduğuna görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda sosyal refah harcamalarının yoğunluk içerdiği Avrupa ülkelerinde daha düşük yoksulluk oranıyla karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kim (2000) 11 OECD ülkesinin vergiler, yoksulluk, sosyal transfer harcamaları ile ilgili verilerini kullanarak, yoksulluğa karşı uygulanan maliye politikalarının etkisini araştırmıştır. Bulgular sonucunda etkin sosyal politika mekanizmalarından yoksun ülkelerde gelir dağılımı göstergelerinin de kötümser olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okidi ve Mckay (2003), 1992-2000 arasında Uganda'da da yaşanan yoksulluğun kapsamını gözönüne serebilmek için hanehalkı verilerini kullanarak, panel veri analizi ile incelemiştir. Bulgulara göre Uganda'daki kronik yoksulluğun sadece bölgeye özgü olmadığını, aynı zamanda çeşitli başlangıç hanehalkı özelliklerine bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Geda vd. (2005), Kenya'da kırsal ve kentsel alanda yaşanan yoksulluğa etki eden faktörleri incelemiştir. Yoksulluğun eğitim seviyesiyle, tarımsal faaliyetlerle ve hanehalkında yer alan birey sayısı ile yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Adelantado ve Cuveas (2006), Avrupa Birliği'nde kamu harcamaları, sosyal koruma harcamaları, gelir eşitsizliği ve yoksulluk riskinin son zamanlardaki gelişimini araştırmışlardır. Kamu harcamalarına ve sosyal koruma harcamalarına en çok kaynak tahsis eden ülkelerin, gelir eşitsizliğinin ve yoksulluk riskinin en fazla arttığı yerler olduğunu belirtmişlerdir.

Bhatta ve Sharma (2006), 1996-1997 ve 2003-2004 yıllarında anket uygulanan 962 haneden oluşan panel verisini kullanarak Nepal'de arazi ve kronik yoksulluk dinamiklerini incelemiştir. Bulgulara göre kronik olarak yoksulların daha düşük bir beşeri sermayeye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

Caminada ve Goudswaard (2009), Avrupa Birliği'ne ilk üye olan 15 ülkenin verileri ile sosyal transferler ve yoksulluk arasında negatif bir ilişki bulmuşlardır.

Aran vd. (2010), Türkiye'de yoksulluk ve tüketim eşitsizliğindeki değişiklikleri araştırdığı çalışmada Türkiye toplam yoksulluğun azaltılması açısından iyi bir performans gösterdiği ve tüketimdeki hem büyüme hem de yeniden dağıtım sonucunda eşitsizliğin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışkan (2010) çalışmasında Türkiye ve OECD ülkelerinin gelir eşitsizliği ve yoksulluk verilerini ele almıştır. Türkiye'de gelir eşitsizliğinin gelişmiş OECD ülkelerine kıyasla daha şiddetli olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca Türkiye'de gelişmiş ülkelere kıyasla yoksulluk oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Sarısoy ve Koç (2010), 2002-2008 arası Türkiye'de sosyal transferlerinin yoksulluk üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bazı kesimlerde sosyal transferler yoksulluğu azaltmada etkin olurken, bazı kesimlerde etkinliğin sağlanamadığı ve eğitim düzeyinin yükselmesinin yoksulluğu azaltıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Apergis vd (2011) 1980-2004 arası Amerika'da 50 eyalet için panel veri analizi uygulayarak kısa ve uzun dönemde gelir adaletsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi test etmişlerdir. Gelir adaletsizliği ve yoksulluk arasında çift yönlü bir ilişki saptamışlardır. Kısa dönemde gelir adaletsizliğinin ve işsizliğin yoksulluk üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu gözlemlemişlerdir. Kişi başına milli gelirin ve eğitimin ise yoksulluk üzerinde negatif etkisi olduğunu gözlemlemişlerdir.

Caminada vd. (2011), çalışmalarında 1985-2005 arasında 22 OECD ülkesinin sosyal transfer harcamaları, kişi başına gelir oranı, işsizlik oranı, yaşlı nüfus oranını kullanarak yoksulluğa etkisini ele almışlardır. Bulgulara göre ele alınan faktörlerin yoksulluk üzerinde etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güloğlu vd (2012) çalışmalarının sonucunda 1994-2016 arası Türkiye'de düşük eğitim seviyesi ve istihdam düzeyinin göreceli yoksulluk oranı üzerinde pozitif etki oluşturduğunu ifade edilmektedir. Eğitim seviyesindeki bir artışın, yıllık ve aylık gelir kriterleri için göreceli yoksulluk oranlarını yarıya yarıya azalttığını söylemektedirler. Ulaştıkları bulgular ışığında eğitimin yoksullukla savaşta önemini vurgulamaktadırlar.

Şeker ve Jenkins (2013), 2003-2012 yılları arasında Türkiye'deki yoksulluk eğilimleri ve bunları oluşturan faktörleri araştırmışlardır. Analize göre Türkiye'de 2003-2008 arasında mutlak yoksulluğun hızla düştüğü, ancak 2008-2012 arasında çok az düştüğünü söylemektedirler. Türkiye'de mutlak yoksulluk oranındaki düşüşlerin, nüfus kompozisyonundaki değişikliklerden ya da gelir dağılımındaki değişikliklerde ziyade ekonomik büyüme oranındaki değişikliklerden kaynaklandığı görülmüştür.

Azavedo ve Atamanov (2014), çalışmalarında 2002-2011 yıllarında Türkiye'de yoksulluğun azaltılmasının, refah paylaşımının ve eşitsizliklerdeki olumlu değişimin temel nedenlerini analiz etmiştir. Analiz bulgularına göre; işgücü piyasalarının, demografik özelliklerin, emekli maaşlarının ve sosyal yardımların gelir eşitsizliğini azaltmada ve yoksulluğu düşürmede önemli rol oynayan faktörler olduğunu ifade etmektedirler.

Erkal vd. (2015), çalışmalarında belirledikleri 11 ülkede gelir eşitsizliği, yoksulluk, ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Panel veri analiz yöntemi kullanılarak yapılan analiz sonuçlarında; gelir eşitsizliği, nüfus artışı, enflasyon, kamu-özel sağlık harcamaları, orta öğretim harcamaları ve doğrudan yabancı yatırımların yoksulluk üzerinde anlamlı etkiye sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Yoksulluk üzerinde özel sağlık harcamalarının pozitif, kamu sağlık harcamalarının negatif etkiye sahip olduklarını belirtmektedirler. Enflasyon ve nüfusun ise yoksulluk üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu gözlemlemişlerdir.

Hassan vd. (2015), çalışmalarında 1980-2011 arası Pakistan'da büyüme, eşitsizlik ve yoksulluk üzerine incelemede bulunmuşlardır. Analiz sonucunda ekonomik büyüme ve yoksulluk arasında kısa vadede negatif bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği, yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasında ise pozitif bir ilişki olduğunu söylemektedir. Uzun dönemde gayri safi yurtiçi hasıla ve gelir eşitsizliği, yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasında pozitif ilişkinin var olduğunu söylemektedir.

Balcı İzgi ve Alyu (2018), Avrupa Birliği (AB) ve OECD ülkeleri için Gini katsayısı ve toplam yoksulluk sınırı ilişkisini panel veri analizi ile test etmişlerdir. OECD ülkelerinde toplam yoksulluk sınırı anlamlı bulunurken, AB ülkelerinde anlamlı bulunmamıştır. OECD ülkelerinde yoksulluğun gelir eşitsizliği oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır.

4. Veri, Model ve Yöntem

Analizde 2010-2018 arası döneme ait değişkenler orta gelir grubunda yer alan Türkiye'nin de dahil olduğu 13 ülke için; Dünya Bankası'nın (2019) Dünya Kalkınma Göstergeleri veri tabanından elde edilmiştir. Bu çalışmada yoksulluğa etki eden dinamikleri belirlemek üzere kurulan model, Apergis vd. (2011) yılında yapmış oldukları çalışmada yer alan model baz alınarak kurulmuştur. Bağımlı değişken olarak ele alınan yoksulluğu; yoksulluk açığı indeksi temsil etmektedir. Bağımsız değişken olarak yoksulluğa etki eden temel faktörler; gayrisafi yurtiçi hasıla büyüme oranı, gini katsayısı, nüfus artış oranı alınmaktadır. İlgili değişkenler ise enflasyon oranı, gayrisafi yurtiçi tasarrufların GSYH'ya oranı, işsizlik oranı, kişi başına kamu eğitim harcamalarının GSYH'ya oranı, kişi başına kamu sağlık harcamalarının GSYH'ya oranıdır. İlgili değişkenler ile seçilmiş orta gelir grubu ülkelerde özellikle maliye politikasının gelir dağılımında adaleti sağlama amacı göz önüne alınarak yoksullukla mücadele ve beşerî sermayeyi güçlendirme kapsamında yapmış olduğu eğitim ve sağlık harcamalarının etkisi ortaya konulmak istenmektedir.

$$yok_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 gini_{i,t} + \alpha_2 gsyh_{i,t} + \alpha_3 nuf_{i,t} + \alpha_4 enf_{i,t} + \alpha_5 gsyt_{i,t} + \alpha_6 iş_{i,t} + \alpha_7 keh_{i,t} + \alpha_8 lnksh_{i,t} + e_{i,t}$$

Analizde doğal logaritma ln ile, ülke $i = 1,2 \dots N$ ile ve zama $t = 1,2 \dots T$ ile belirtilmektedir. Tahmin edilecek katsayılar α 'lar ile, rassal hata terimi ise e ile temsil edilmektedir.

Analizde ele alınan değişkenlerin ismi, kısaltmaları ve beklenen katsayı işaretleri Tablo 1'de açıklanmıştır.

Tablo 1. Kullanılan Değişkenler

Değişkenler	Kısaltma	Öngörü
Yoksulluk Açığı Oranı	<i>yok</i>	Bağımlı Değişken
Gini Katsayısı	<i>gini</i>	+
Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Büyüme Oranı	<i>gsyh</i>	-
Nüfus Artış Oranı	<i>nuf</i>	+
Enflasyon Oranı	<i>enf</i>	+/-
Gayri Safi Yurtiçi Tasarrufların GSYH'ya Oranı	<i>gsyt</i>	-
İşgücüne Katılım Oranı	<i>iş</i>	-
Kamu Eğitim Harcamasının GSYH'ya Oranı	<i>keh</i>	-
Kişi Başına Kamu Sağlık Harcaması	<i>ksh</i>	-

5. Ampirik Bulgular

Modelin gözlem sayıları, ortalama, minimum ve maksimum değerlerine ilişkin özet istatistikleri Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Özet İstatistikler

Değişken	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
<i>yok</i>	117	5.577778	4.000563	.1	16
<i>gini</i>	117	42.83419	8.32572	25.2	54.7
<i>gsyh</i>	117	4.114593	3.126881	-3.829571	11.31373
<i>nuf</i>	117	34.91465	15.8163	11.90104	63.38941
<i>enf</i>	117	8.77685	11.6196	-2.491021	75.27737
<i>gsyt</i>	117	26.34336	8.086027	14.41054	47.33294
<i>iş</i>	117	71.1115	6.556201	51.611	81.539
<i>keh</i>	59	4.532111	.9253481	2.6635	6.24106
<i>ksh</i>	117	6.432175	.4325439	5.477722	7.305783

Tablo 3 değişkenler arasındaki korelasyonu göstermektedir. Korelasyon katsayısı kullanılan değişkenler arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Bu nedenle tahmin edilen modelin güvenilirliği bakımından değişkenler arası korelasyon ilişkisi önem taşımaktadır (Güngördü, 2002: 64). Tablo 3’te verilen korelasyon sonuçlarına göre %81 en yüksek korelasyon değerini göstermektedir. Değişkenler arasında yüksek korelasyon bulunmadığından modelin değişken seçiminde sorun oluşturacak bir durum olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Korelasyon Tablosu

	<i>yok</i>	<i>gini</i>	<i>gsyh</i>	<i>nuf</i>	<i>enf</i>	<i>gsyt</i>	<i>iş</i>	<i>keh</i>	<i>ksh</i>
<i>yok</i>	1.0000								
<i>gini</i>	0.8195	1.0000							
<i>gsyh</i>	0.3403	0.2818	1.0000						
<i>nuf</i>	-0.0770	0.0345	0.3190	1.0000					
<i>enf</i>	-0.4847	-0.4039	-0.1965	0.0039	1.0000				
<i>gsyt</i>	-0.4061	-0.6930	0.1910	-0.0805	0.1743	1.0000			
<i>iş</i>	-0.1036	-0.4278	-0.0447	0.0823	-0.1829	0.3867	1.0000		
<i>keh</i>	-0.1166	0.2241	-0.3955	-0.3330	0.2898	-0.5448	-0.5950	1.0000	
<i>ksh</i>	-0.4654	-0.0694	-0.2883	0.2630	0.3733	-0.4255	-0.4574	0.5148	1.0000

Analizde havuzlanmış en küçük kareler (HEKK), rassal etkiler (RE) ve sabit etkiler (SE) yöntemleri kullanılarak esneklik tahminleri yapılmaktadır. Kurmuş olduğumuz modelde HEKK tahmini sonucunda yoksulluktaki değişimin %86’sının bağımsız değişkenlerimiz ve ilgi değişkenlerimiz tarafından açıklanabildiği görülmektedir (R-squared=0.8685). Yanı sıra Hausman (1978) spesifikasyon, Wald değişen varyans (Greene, 2000: 598) ve Wooldridge ardışık bağımlılık (Wooldridge, 2002: 282-283) testleri de yapılmıştır. Tablo 4 ve 5’te test sonuçları verilmektedir.

Tablo 4. Hausman Test Sonucu

Hausman Testi
chi2 (8) = 8.56
Prob>chi2 = 0.3808

Hausman test istatistiği sonuçlarının olasılık değeri dikkate alındığında H_0 hipotezi kabul edilmiştir ve rassal etkiler (analiz sonuçları ektedir) ile modele devam edilmiştir.

Tablo 5. Değişen Varyans ve Otokorelasyon Test Sonuçları

Modifiye Edilmiş Wald Testi	Wooldridge Testi
chi2 (11) = 134.16	F(1, 7) = 12.427
Prob>chi2 = 0.0000	Prob>F= 0.0097

Tablo 5'te Modifiye edilmiş Wald testi sonucuna göre H_0 hipotezi reddedilmiştir. Modelde değişen varyans sorunu bulunmaktadır. Tablo 5'te Wooldridge test sonucuna göre H_0 hipotezi reddedilmiştir. Modelde otokorelasyon sorunu bulunmaktadır. Hem değişen varyans hem de otokorelasyon sorunu birlikte bulunuyorsa model genellikle dinamik panel veri analizi ile tahmin edilmektedir. Dinamik panel veri modellerinde bütün geçerli gecikmeli değişkenlerin araç değişken olarak kullanılmasını öngören GMM (Genelleştirilmiş Momentler Metodu) yöntemi (Arellano ve Bond 1991, 277-279) olan Arellano & Bond tahmincisidir. Arellano ve Bond (1991)'un geliştirdiği "Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi" (GMM) yöntemi, spesifik etki bileşenlerini gidermek için modeli değişkenlerin birinci farkları çerçevesinde ele alan (Dökmen, 2012, 46; Muratoğlu, 2017, 470) ve hata terimleri otokorelasyonlu bulunduğu tercih edilen bir yöntemdir. Hem değişen varyans sorunu bulunması durumunda da uygun görülerek tercih edilen bir yöntemdir (Akay, 2015: 120). Ayrıca kesit sayısının büyük olduğu (N büyük ve T küçük) kısa zaman periyotlarını ele alan panellerde Arellano & Bond tahmincisinin kullanımı tercih edilmektedir (Roodman (2009, 86)'dan aktaran Yıldırım ve Kostakoğlu, 2015, 47).

Bu nedenle modelimizde son olarak otokorelasyon ve değişen varyans problemlerinden arındırılmış esneklik tahmini için; dinamik panel veri analizlerinde en çok tercih edilen Arellano & Bond (1991) yöntemi uygulanmıştır.

Tablo 6. Dinamik Panel Data Tahmin Tablosu

	<i>yok</i>	<i>yok</i>	<i>yok</i>	<i>yok</i>	<i>yok</i>	<i>yok</i>	<i>yok</i>	<i>yok</i>
<i>L.yok</i>	0.626***	0.684***	0.696***	0.697***	0.690***	0.681***	0.623***	0.539***
	-0.0798	-0.0704	-0.0741	-0.0742	-0.0654	-0.0624	-0.0763	-0.0887
<i>gini</i>	0.325***	0.356***	0.353***	0.354***	0.358***	0.355***	0.305**	0.225**
	-0.0544	-0.061	-0.0599	-0.06	-0.0596	-0.0564	-0.125	-0.108
<i>gsyh</i>		-0.0721**	-0.0722**	-0.0734**	-0.0656**	-0.0683**	-0.0632**	-0.0422**
		-0.0316	-0.0316	-0.0334	-0.0283	-0.0282	-0.0246	-0.0206
<i>nuf</i>			0.098	0.0881	0.0363	0.0157	-0.218	-0.272
			-0.327	-0.333	-0.3	-0.329	-0.223	-0.222
<i>enf</i>				-0.00174	0.000369	-0.00162	0.00623	-0.000396
				-0.00527	-0.00442	-0.00499	-0.00456	-0.00492
<i>gsyt</i>					-0.0304	-0.0268	-0.0917***	-0.0995***
					-0.0323	-0.0333	-0.0255	-0.0247
<i>iş</i>						-0.0181	0.0262	0.0302
						-0.0475	-0.099	-0.0785
<i>keh</i>							-0.626**	-0.377*
							-0.249	-0.224
<i>ksh</i>								-1.631***
								-0.339
Const	-12.14***	-13.51***	-16.9	-16.56	-14.14	-12.01	-0.804	14.02
	-2.212	-2.388	-12.23	-12.52	-11.61	-14.67	-14.9	-13.06
Obs	91	91	91	91	91	91	40	40
	(***	p<0.01,	**	p<0.05,	*	p<0.1)		

Arellano & Bond GMM tahmincisi sonuçlarına göre bağımsız değişkenlere baktığımızda; ksh ve gsyt %1 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Gini, gsyh %5 önem seviyesinde anlamlı bulunurken, keh %10 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 7. Etki Tablosu

Değişkenler	Beklenen Etki	Elde Edilen Etki
yok		
gini	pozitif	pozitif
gsyh	negatif	negatif
nuf	pozitif	negatif
enf	pozitif/negatif	negatif
gsyt	negatif	negatif
iş	pozitif	pozitif
keh	negatif	negatif
ksh	negatif	negatif

Gini, gsyh, gsyt, keh, ksh değişkenleri tahmin sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu gibi aynı zamanda değişkenlere ait elde edilen katsayı işaretleri de literatürle uyumlu şekilde bulunmuştur. Enf ve iş değişkenlerinin işareti beklenen sonucu verirken istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Nuf değişkeninin ise hem katsayı işareti beklenenin tersine bulunmuş hem de istatistiksel değeri anlamsız bulunmuştur.

6. Tartışma ve Sonuç

Yoksulluk her ülkenin üzerinde durduğu bir olgudur. Yoksulluk ve gelir eşitsizliği küreselleşen dünyada üzerine en çok konuşulan ve en çok çözüm arayışlarına gidilen konular haline gelmiştir. Yoksullukla mücadelede özellikle kamu kesimine büyük sorumluluklar düşmektedir. Yoksulluğu önlemede beşeri sermayenin geliştirilmesi kamu kesiminin birincil hedefleri arasında yer almaktadır. Çünkü ancak beşeri sermayesini güçlendiren gelişmekte olan ülkeler, gelir eşitsizliğini azaltabilir ve milli gelirini artırıcı etki yaratabilir. Bu nedenle özellikle gelişmekte olan ülkelerin yoksulluktan çıkış anahtarı eğitilmiş ve sağlıklı işgücü potansiyeli yaratmalarına bağlı görülmektedir.

Çalışmada çıkan ampirik bulguları bu doğrultuda yorumlamakta fayda vardır. Gini katsayısının sıfıra yaklaşması ülke içerisinde gelir adaletinin arttığını göstermektedir. Bire yaklaşması ise ülkede gelir eşitsizliğinin artması anlamına gelmektedir. Kısaca gelir adaletsizliğinin artması (Gini katsayısının artması) sonucunda yoksulluğun artması beklenmektedir. Beklenti ile uyumlu olarak seçilen orta gelir grubuna dahil olan ülkelerde gini katsayısının (gelir eşitsizliğinin) %1 artışı sonucunda yoksulluk açığının %22 arttığı görülmektedir.

Ülkede ekonomik büyümenin sağlandığını gösteren en önemli değişkenlerden birisi yurtiçi hasıladır. Gayrisafi yurtiçi hasılanın artması sonucunda yoksulluğun azalması beklenmektedir. Beklenti ile uyumlu olarak seçilen gelişmekte olan ülkelerde gayrisafi yurtiçi hasılanın %1 artışı, yoksulluk açığını yaklaşık %4 azaltmaktadır.

Gayrisafi yurtiçi tasarruflar gelişmekte olan ülkelerde sermaye birikiminin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle tasarruf oranlarının artması ile sermaye birikimi sağlanarak, büyüme hız kazanmaktadır. Analiz sonucunda ele aldığımız orta gelire sahip ülkelerde gayrisafi yurtiçi tasarruflarda oranındaki %1'lik artışın, yoksulluk açığını %9 azalttığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Beşeri sermayenin gelişim anahtarı olan iki harcama kalemi sağlık ve eğitim harcamalarıdır. Gelişmekte olan ülkelerde düşük gelirli kişi sayısı nüfusun büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle kişi başına düşen harcanabilir gelirin neredeyse tamamına yakını temel insani ihtiyaçlar için tüketilmektedir. Düşük gelirli hane halkının eğitim hizmetleri için ayırdığı pay çok düşük seviyelerde olmaktadır. Bu nedenle eğitim alanı kamusal faaliyetlerle teşvik edilmektedir. Birçok temel eğitim hizmeti kamu kesimince ücretsiz olarak halka sunulmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde kişi başına düşen kamu eğitim harcamalarının artırılması ile teknik beceri ve donanıma sahip eğitilmiş işgücünü kapasitesi oluşturmak hedeflenmektedir. Böylece ülkede daha verimli işgücü kullanımı gerçekleşmekte ve üretim kapasitesi artarak, ekonomik büyüme sağlanmaktadır. Kişi başına düşen toplam kamu eğitim harcamalarının artması

sonucunda yoksulluğu azaltıcı etki yaratmaktadır. Analiz sonucunda 13 gelişmekte olan ülkenin toplam kamu eğitim harcamalarındaki %1'lik artışın, yoksulluk açığını %37 azaltmakta olduğu görülmektedir.

Yoksulluk oranlarının yüksek olduğu gelişmekte olan ülkelerde düşük gelirli bireylerin sağlık hizmetleri imkanlarından faydalanma olanağı kısıtlı olmaktadır. Ayrıca düşük gelirli bireylerin pek çoğu bir sağlık sigortasına sahip bulunmamaktadır. Ve istek dışı işsiz kalmaları durumunda ya da emeklilik, malullük, sakatlık gibi durumlarda ancak otonom tüketim harcamaları gerçekleştirebilmektedirler. Bu gibi durumlarda toplumsal refahın temel taşlarından biri olan sağlık hizmetleri kamu kesimi tarafından sunulmaktadır. Düşük gelirli vatandaşların temel sağlık hizmetlerine ulaşımını sağlamak veya hane halkının bütçesini aşındıracak yüksek sağlık harcamaları karşılamak üzere devlet sağlık harcamaları yapmaktadır. Kişi başına düşen kamu kesimi sağlık harcamalarının artması, yoksulluğu azaltıcı bir etki yaratmaktadır. Analiz sonucunda 13 gelişmekte olan ülkenin kişi başına düşen toplam kamu sağlık harcamalarında %1'lik artışın, yoksulluk açığını %163 azalttığı görülmektedir.

Analiz sonucunda bulgular gösteriyor ki gelişmekte olan 13 ülkede; gini, gayrisafi yurtiçi hasıla oranı, gayrisafi yurtiçi tasarruf oranı, kamu eğitim harcamaları, kamu sağlık harcamaları ile yoksulluk arasında istatistiksel olarak anlamlı ve literatürle tutarlı sonuçlar elde edilmiştir. Enflasyon ve işsizlik oranlarının beklenen işaretleri anlamlı iken istatistiksel olarak anlamsız oldukları görülmektedir. Bazı ampirik çalışmalar beklenen katsayı işaretini önemseyerek istatistiksel sonucu göz ardı ederek değişkenin yorumunu yapmaktadırlar. Bu durumda 13 ülkede literatürle uyumlu işaretler elde edilmiştir. Ve bu ülkelerde enflasyon azaldığında yoksulluğun azaldığını ve işsizlik arttığında yoksulluğun arttığını söyleyebiliriz. Yalnızca nüfus artış oranları anlamsız ve literatürle tutarsız sonuçlar vermiştir. Yoksulluğu gidermede en yüksek etki yaratan değişkenin ilk olarak kamu sağlık harcamaları olduğu görülmektedir. Ardından ise kamu eğitim harcamaları gelmektedir. Sonuçlarında söylediği gibi gelişmekte olan ülkelerde yoksullukla mücadelede en önemli ajanın beşerî sermaye yatırımları olduğu görülmektedir. Alt-alt orta gelir grubuna fırsat eşitliği yaratılarak beşerî sermayenin geliştirilmesi sürdürülebilir büyüme ve kalkınma devletin politikaları içerisinde en üst sıralarda yer almalıdır. Yoksulluk kısır döngüsünün kırılması ancak kamu kesimi eğitim ve sağlık harcamalarının artırılması ile mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abay, M. Çağdaş ve Sezgin, Sennur (2018). Türkiye ve Bazı AB Ülkelerinde Yoksulluk Ve Gelir Dağılımı. *Journal of Life Economics*, 5(4): 97-110.
- Açıkgöz, Reşat ve Yusufoglu, Ö. Şükrü (2012). Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 76-117.
- Adelantado, Jose, & Cuevas, E. Calderon (2006). Globalization and the welfare state: the same strategies for similar problems?. *Journal of European Social Policy*, 16(4), 374-386.
- Akay, Ç. Ebru (2015). Dinamik Panel Veri Modelleri. *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi*, (ed. Selahattin Güris) (içinde 105-127), İstanbul: Der Yayınları.
- Aktan, C. Can ve Vural, İ. Yaşar (2002). Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri. (Ed. C.C. Aktan) *Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını. <http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/birinci-bol/aktan-vural-yoksulluk.pdf>
- Aktan, C. Can, (2002). Kavramlar Sözlüğü. (Ed. C.C. Aktan) *Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını. <http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/birinci-bol/kavramlar.pdf>
- Apergis Nicholas, Dinçer, Oğuzhan ve Payne, James E., (2011). On The Dynamics Of Poverty And Income Inequality In Us States. *Journal Of Economic Studies*, 38(2): 132-143.
- Aran, Meltem, Demir, Sırma, Sarica, Özlem ve Yazici, Hakan (2010). *Poverty and Inequality Changes in Turkey (2003-2006)*. World Bank.
- Arellano, Manuel ve Bond, Stephen (1991). Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and an Application to Employment Equations. *The Review of Economic Studies*, 58(2): 277-297, <https://doi.org/10.2307/2297968>.
- Arpacioğlu, Özge (2012). *Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Ay, Ahmet, Fırat, Emine ve Mangır, Fatih, (2018). Yoksulluk ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi: Türkiye Bölgeleri Üzerine Bir Çalışma. *International Conference On Eurasian Economies*, 366-375. <https://www.avekon.org/papers/2044.pdf>
- Ayvaz Kızılgöl, Özlem ve Demir, Çiğdem (2010). Türkiye'de Yoksulluğun Boyutuna İlişkin Ekonometrik Analizler. *Business and Economics Research Journal*, 1(1): 21-32.
- Azevedo, Pedro ve Aziz Atamanov, Aziz (2014). Pathways to the Middle Class in Turkey How Have Reducing Poverty and Boosting Shared Prosperity Helped?. WPS6834, The World Bank Europe and Central Asia Region Poverty Reduction and Economic Management Team.
- Balcı İzgi, Berna ve Alyu, Ebubekir (2018). Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği: OECD ve AB Ülkeleri Panel Veri Analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3): 9887-996.
- Behrendt, Christina (2000). *Holes in The Safety Net? Social Security and The Alleviation of Poverty in a Comparative Perspective*. New Brunswick: Transaction Publisher.
- Benson, Richard A. (1970). Gini Ratios: Some considerations affecting their interpretation. *American Journal of Agricultural Economics*, 52 (3) (Aug., 1970): 444-447.

- Caminada, Koen ve Goudswaard, Kees (2009). Effectiveness of poverty reduction in the EU: A descriptive analysis. *Poverty & Public Policy*, 1(2), 1-49.
- Caminada, Koen, Goudswaard, Kees ve Koster, Ferry (2012). Social income transfers and poverty: A cross-country analysis for OECD countries. *International Journal of Social Welfare*, 21(2), 115-126.
- Caner, Asena, (2009). Yoksulluk ve Gelir Dağılımı. *Türkiye Ekonomisi Yeni Yapı (2000-2008)*, (Ed. Nazende Özkaramete Coşkun), Bölüm 17, 289-314, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Coulombe, Harold ve McKay, Andrew (1996). Modeling determinants of poverty in Mauritania. *World Development*, 24(6), 1015-1031.
- Çağatay, Selim ve Zambak, Mehmet (2012). Hane İçi Kaynak Dağılımının Yoksul Olma Olasılığı ve Yoksulluk Açığı Üzerindeki Etkisi: Türkiye’de Kentsel Kesim İçin Bir Uygulama. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1:1-41.
- Çalışkan, Şadan (2007). Eğitim-İşsizlik-Yoksulluk İlişkisi. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13: 284-308.
- Çalışkan, Şadan (2010). Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (59): 89-132.
- Çelik, Kemal, Vural, İ. Yaşar, Tuncer, Güner (2017). Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluğun Genel Görünümü: 2002 Sonrası Döneme İlişkin Bir Değerlendirme. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5: 41-79.
- Çelikel Danişoğlu, Ayşe (2004). Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerine Etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, (5): 35-59.
- Demir Şeker, Sırma ve Dayıoğlu, Meltem (2015). Poverty Dynamics in Turkey. *Review of Income and Wealth*, 61(3), 477-493.
- Demir Şeker, Sırma ve Jenkins, Stehphen P. (2015). Poverty Trends in Turkey. *The Journal of Economic Inequality*, 13(3), 401-424, DOI 10.1007/s10888-015-9300-8.
- Dev Bhatta, Saurav, ve Sharma, Suman K (2006). The determinants and consequences of chronic and transient poverty in Nepal. *Chronic Poverty Research Centre Working Paper*, (66).
- Dökmen, Gökhan (2012). Yolsuzlukların Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi: Dinamik Panel Veri Analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13(1): 41-51.
- DPT (2001) *Sekizinci Kalkınma Planı (2001-2005)*. Ankara.
- DPT (2007) *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*. Ankara.
- Ensari, Sıddık (2010). TÜİK’in Yoksulluk Analizleri Üzerine. *Maliye Finans Yazıları*, 24(78): 9-15.
- Ergül, Şafak (2005). Yoksulluk Sağlık İlişkisi ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2): 95-104.
- Erkal, Gökhan, Akıncı, Merter ve Yılmaz, Ömer (2015). Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Doğu Avrupa ve Latin Amerika Ülkeleri İçin Ampirik Bir Analiz. *TİSK Akademi*, 10(19): 66-87.
- Geda, Alemayehu, de Jong, Niek, Kimenyi, Mwangi. S. ve Mwabu, Germano (2005). *Determinants of Poverty in Kenya: a Household Level Analysis*. Working Papers 2005-44, University of Connecticut, Department of Economics.
- Güloğlu, Tuncay, Aydın, Kemal ve Kahraman Güloğlu, Fatma (2012). Relative Poverty in Turkey Between 1994 and 2006. *Economics and Management*, 17 (1): 163-175.
- Güngördü, Ersin (2002). *Coğrafya’da İstatistik Metodları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Gürsel, Seyfettin, Levent, Haluk, Selim, Raziye ve Sarıca, Özlem (2000), Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk -Avrupa Birliği ile Karşılaştırma, TÜSİAD Yayınları, No. TÜSİAD-T/2000-12/295, İstanbul.
- Hassan, Syeda Anam, Zaman, Khalid ve Gul, Shah (2015). The Relationship Between Growth-Inequality-Poverty Triangle and Environmental Degradation: Unveiling The Reality. *Arab Economics and Business Journal*, 10: 57-71.
- Kenworthy, Lane (1999). Do Social-Welfare Policies Reduce Poverty? A Cross-National Assessment. *Social Forces*, 77(3), 1119-1139.
- Kim, Hwanjoon (2000). Anti-Poverty Effectiveness of Taxes and Income Transfers in Welfare States. *International Social Security Review*, 53(4), 105-129.
- Muratoğlu, Gönül (2017). İşçi Dövizlerinin Ekonomik Etkileri: Latin Amerika Örneği. *Current Debates in Econoics & Econometrics*, (Ed. İsmail Şiriner, Şevket Alper Koç, Hilal Yıldız), 457-480, IJOPEC Publication Limited, London, ISBN: 978-1-912503-03-2.
- OECD (2003). *Poverty and Health: DAC Guidelines and Reference Series*, World Health Organization, <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&id=N1fWAgAAQBAJ&dq=editions%3AISBN9264100202&q=risk#v=snippet&q=risk&f=false>
- Okidi, John, & McKay, Andrew (2003). *Poverty Dynamics in Uganda: 1992 to 2000*. CPRC Working Paper No: 27.
- Roodman, David (2009). How to Do xtabond2: An Introduction to Difference and System GMM in Stata. *The Stata Journal*, 9(1): 86-136.
- Sarısoy, İdris ve Koç, Selçuk (2010). Türkiye’de Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkilerinin Ekonometrik Analizi. *Maliye Dergisi*, 158, 326-348.
- Şenses, Fikret (2009). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Tokatlıoğlu, İbrahim ve Tokatlıoğlu, Yağmur (2014). Türkiye’de 2002-2011 Yılları Arasında Katastrofik Sağlık Harcamalarının Yoksulluk Yaratma Kapasitesi. *Ekonomik Yaklaşım*, 24(87), 1-36.
- Uzun, Ayşe Meral (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2): 155-173.
- World Bank, (1990). *World Development Report 1990: Poverty*, Oxford University Press
- <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/5973/WDR%201990%20-%20English.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Yıldırım, Kemal ve Kostakoğlu, S. Fatih (2015). Ülkelerin Ekonomik Performansı Üzerinde Regülasyonun Etkileri: Bir Dinamik Panel Veri Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2): 45-56.